

Wojciechowski, Zbigniew

40 lat Muzeum Marynarki Wojennej w Gdyni

Muzealnictwo 36, 49-54

1994

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez **Muzeum Historii Polski** w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

40 LAT MUZEUM MARYNARKI WOJENNEJ W GDYNI

Gdyńskie Muzeum Marynarki Wojennej jest jedyną w kraju placówką zajmującą się dziejami oręża polskiego na morzu, a jednocześnie najstarszą wśród muzeów morskich w Polsce. Jej okręty-muzea, eks-

pozycje plenerowe uzbrojenia i broni morskiej oraz historyczne wystawy zwiedziło do 1994 r. niemal 10 mln osób z kraju i zagranicy.

Próby utworzenia muzeum

Pierwsze inicjatywy utworzenia muzeum morskiego sięgają 1927 r., kiedy to prof. Włodzimierz Antoniewicz z Uniwersytetu Warszawskiego zgłosił na konferencji poświęconej rozwojowi polskiego wybrzeża morskiego w Gdyni postulat zorganizowania tego typu placówki. Z kolei w 1935 r. historyk wojskowości Witold Hubert wystąpił z postulatem utworzenia odrębnego działu Marynarki Wojennej przy istniejącym Muzeum Wojska Polskiego w Warszawie. Siedzibą miały być pomieszczenia dawnego arsenału przy ul. Długiej 2. Niestety, do wybuchu II wojny światowej nie udało się zrealizować wspomnianych projektów.

Dopiero po zakończeniu zmagania wojennych, z inicjatywy oficerów Dowództwa Marynarki Wojennej, 2 września 1945 r. otworzono w Gdyni przy ul. 3 Maja niewielką wystawę czasową pod nazwą „Obrona Wybrzeża w 1939 r.”. Spotkała się ona z dużym zainteresowaniem mieszkańców.

Na początku 1946 r., podczas pobytu marszałka Polski Michała Roli-Żymierskiego na Wybrzeżu, zaprezentowano mu zgromadzone zbiory. Marszałek wyraził zgodę na wysuwaną przez oficerów marynarki i pracowników Muzeum WP koncepcję utworzenia Muzeum Marynarki Wojennej jako warszawskiego oddziału Muzeum WP.

W marcu nastąpiła zmiana lokalizacji placówki, nie w stolicy, lecz na Wybrzeżu. W pierwszym projekcie miało to być Westerplatte, ale ze względów technicznych wybrano okazałą willę z XIX w. wraz z obszernym ogrodem przy ul. Obrońców Westerplatte 18 w Sopocie. W ogrodzie planowano rozmie-

ścić bardziej okazałe elementy uzbrojenia i broni morskiej.

Według wstępnych założeń muzeum miało otworzyć swe podwoje 1 maja 1946 r. Sprawą organizacji zajęła się ekipa fachowców z Muzeum WP, której powierzono przeniesienie części eksponatów i wykonanie prac adaptacyjnych. Ostateczną decyzję wykonawczą miał podjąć gen. dyw. Marian Spychalski. Niestety do powstania muzeum wówczas nie doszło.

W rok później, z części zgromadzonych eksponatów powstała w Muzeum WP pierwsza czasowa wystawa poświęcona naszym wojennomorskim tradycjom, zwana Salą Marynarki Wojennej. Oprócz plansz i zdjęć dokumentalnych ilustrujących niektóre problemy z historii Polskiej Marynarki Wojennej przedstawiono wiele ciekawych eksponatów, m.in. model galeonu „Rycerz Święty Jerzy” z okresu bitwy pod Oliwą, banderę, broń z walk obronnych na Wybrzeżu 1939 r. i pociski artylerii głównej kal. 280 mm z pancernika „Schleswig-Holstein”. W tym okresie wśród kadry i marynarzy problematyka dziejów oręża polskiego na morzu, a przede wszystkim historia najnowsza były niemal nieznanne. Szczególnie unikano tematów związanych z przedwrześniową Polską Marynarką Wojenną. Dopiero fakt uprowadzenia do Szwecji w sierpniu 1951 r. okrętu hydrograficznego „Żuraw” stał się punktem zwrotnym. Wśród wielu przyczyn, które doprowadziły do wypadku wskazywano m.in. na rażące braki w wychowaniu patriotycznym pomijającym ojczyste tradycje morskie; umiłowanie bandery, marynarskiego munduru, służby na morzu itd.

Powstanie Muzeum Marynarki Wojennej

Jednym z najważniejszych przedsięwzięć, mających podnieść wiedzę historyczną nie tylko kadry i marynarzy, ale również społeczeństwa było utworzenie samodzielnej placówki muzealnej pod nazwą Muzeum Marynarki Wojennej. Po raz pierwszy w planach Dowództwa MW kwestia muzeum pojawiła się w 1953 roku.

Najodpowiedniejszym z będących w dyspozycji lokalem okazała się niewielka willa, jedna z najstarszych w Gdyni, położona niedaleko gdyńskiej plaży przy ul. Sędzickiego 11. Po przekwaterowaniu Przedszkola nr 8 budynek poddano pracom adaptacyjnym i remontowym. Na stanowisko p. o. kierownika muzeum wyznaczono z obsady Domu Oficera MW kpt. mar. Henryka

Kloczkowskiego. Od marca rozpoczęto intensywne prace przygotowawcze. Powołano 11. osobową komisję, która sprawowała nadzór merytoryczny nad urzędzeniami placówki. W jej skład weszli m.in. kmdr ppor. Zdzisław Studziński (późniejszy dowódca MW), dyrektor Muzeum Pomorza Zachodniego ze Szczecina, kmdr por. Czesław Witczak i kmdr R. Gilewicz z Dowództwa Marynarki Wojennej.

Dla skonsultowania scenariusza proponowanej ekspozycji mającej obejmować *cały historyczny przebieg walk narodu polskiego o dostęp do morza, bitwy morskie w obronie polskiego morza i wybrzeża, rozwój marynarki wojennej i wybrzeża w okresie powo-*

jennym, 7 czerwca zorganizowano konferencję z zawodowymi historykami.

Najwięcej kłopotów wiązało się ze zgromadzeniem i odpowiednim pokazaniem eksponatów. Nie było ich zbyt wiele. Trzon stanowiły elementy z otwartej 22 czerwca 1952 r. w Muzeum WP niewielkiej wystawy pt. „Marynarka Wojenna w służbie Ojczyzny, w służbie pokoju”. Wystawa przeniesiona do Gdyni stała się załączkiem ekspozycji Muzeum Marynarki Wojennej.

Dzięki pomocy i zainteresowaniu Dowództwa MW, władz administracyjnych i organizacji społecznych Gdyni prace przygotowawcze posuwały się szybko naprzód. Przybywały kolejne eksponaty. Stare lufy armatnie, kule kamienne, kotwice okrętowe z okresu od XVII do XIX wieku. Jednocześnie trwały prace nad adaptacją do celów wystawowych wspomnianej willi oraz uporządkowaniem okolicznego terenu. Ekspozycja uwarunkowana była posiadaniem muzealiami oraz niewielkimi pomieszczeniami o powierzchni wystawowej ok. 180 m². Ekspozycja w budynku miała stosunkowo skromny wymiar. Dominowały zdjęcia i fotokopie. Nie wolna od uproszczeń i luk ukazywała dzieje polskiej floty od czasów piastowskich do współczesności.

Na przyległym do budynku, otwartym terenie o powierzchni ok. 2000 m², po uprzednim wyburzeniu budynku „Muszelka”, zapoczątkowano ustawianie ciężkich elementów uzbrojenia okrętowego i broni morskiej.

Uroczyste otwarcie Muzeum Marynarki Wojennej nastąpiło w dniu Święta Marynarki Wojennej 28 czerwca 1953 r. w obecności najwyższych władz państwowych i wojskowych. Udostępnienie placówki, jedynej tego typu poza Muzeum Wojska Polskiego, spotkało się z żywym zainteresowaniem kadry, marynarzy i społeczeństwa Wybrzeża.

Już po oficjalnym otwarciu zaczęły napływać do instytucji, jednostek wojskowych i osób prywatnych cenne pamiątki. Przykładowo, tylko w drugiej połowie 1953 r. uzyskano tą drogą z Zakładu Broni Podwodnej MW minę morską wzór SM-5, z Kapitanatu Portu Elbląg zabytkową kotwicę, z innych jednostek MW bombę głębinową wz. B-1, przekrój torpedy kal. 450 mm wz. L i elementy trałów. Z kolei z Muzeum Pomorza Zachodniego w Szczecinie wypożyczono cztery modele okrętów oraz mapę plastyczną Wybrzeża.

Rozwój muzeum

W 1957 r. rozpoczęto pierwszą zasadniczą przebudowę dotychczasowej ekspozycji. Zbiory muzeum liczyły wówczas ponad 600 cennych eksponatów, ponad 500 książek o tematyce morskiej oraz 1 200 zdjęć historycznych. Umożliwiło to rozszerzenie działów poświęconych obronie Wybrzeża 1939 r. i udziałowi Polskiej Marynarki Wojennej w walkach na Zachodzie. Powstały także nowe: Wyzwolenie Wybrzeża 1945 r. oraz Ludowa Marynarka Wojenna.

Rozkaz organizacyjny ministra Obrony Narodowej Nr 076/Org. ukazał się dopiero 2 grudnia 1953 roku. Przewidywał on, oprócz kierownika, bardzo szczupłą 3-osobową obsadę etatową.

W początkach 1954 r. przystąpiono do pierwszej modernizacji i istotnego wzbogacenia ekspozycji. Zgodnie z poleceniem zastępcy dowódcy MW wyznaczono grupę oficerów, którzy wraz z cywilnymi historykami opracowali scenariusz pod kątem zbliżającej się 10. rocznicy powstania Marynarki Wojennej po II wojnie światowej.

Placówka w rękach nowego, operatywnego kierownika por. mar. Jerzego Ostaszewskiego zaczęła w szybkim tempie powiększać swe zasoby. Dzięki jego zabiegom i usilnym staraniom wiele cennych elementów uzbrojenia i wyposażenia morskiego zostało uratowanych. M. in. przewieziono barkami z Helu dwa działa słynnej 31 „cypłowej” baterii artylerii nadbrzeżnej im. Heliadora Laskowskiego kal. 152,4 mm, wydobyto wieżę artylerii głównej kal. 120 mm z wraka stawiacza min „Gryf”, zatopionego w Zatoce Puckiej, pozyskano samolot myśliwski „Jak-9p” oraz znajdujące się na dziedzińcu Oficerskiej Szkoły MW dwie armaty kal. 105 mm obrońców Wybrzeża z 1939 r. W złomie znaleziono nkm-y „Hotchkiss” kal. 13,2 mm ze stawiacza min „Gryf”.

W 1955 r. okazjonalnie przejęto kilkadziesiąt egzemplarzy broni białej, palnej i drzewcowej ze Składowicy Muzealnej w Gdańsku-Oliwie oraz obrazy znanego malarza – marynisty prof. Mariana Mokwy. Kilka luf zabytkowych dział odnaleziono w Stoczni Gdańskiej i w Nowym Dworze Gdańskim.

Wystawa prezentująca dzieje oręza polskiego na morzu posiadała jednak poważne luki merytoryczne, wymagające systematycznego uzupełnienia. Aby choć częściowo je zapełnić zamówiono u modelarzy kilka najbardziej znanych modeli polskich okrętów wojennych.

Z posiadanych zasobów zorganizowano również wystawy czasowe m.in. „Bitwa pod Oliwą” (Gdynia, Gdańsk-Oliwa), „Lotnictwo morskie” oraz wystawę malarstwa marynistycznego w lokalu Polskich Linii Oceanicznych.

O dużym zainteresowaniu nową placówką społeczności marynarskiej oraz mieszkańców Trójmiasta świadczyła stale rosnąca liczba zwiedzających. W ciągu pierwszych czterech lat muzeum zwiedziło ok. 94 tys. osób.

Rosnąca popularność Muzeum MW w kraju i w Trójmieście oraz nowa atmosfera polityczna spowodowały znaczny napływ bezcennych eksponatów, głównie od ofiarodawców indywidualnych. M. in. prof. Jan Werszczyński z Łodzi przekazał mundur podchorążego marynarki, banderę i proporzec z krawoźnika ORP „Conrad”, kmdr Bolesław Romanowski banderę i znak dowódcy z okrętów podwodnych „Jastrząb” i „Dzik”, a mieszkaniec Szubina Jan Spsychalski proporzec 2 Mor-

skiego Dywizjonu Artylerii Przeciwlotniczej. Placówka wzbogaciła się również o 120 dalszych, unikatowych pozycji pochodzących ze zbiorów Muzeum WP.

W latach 1960-1961 Instytut Polski i Muzeum im. gen. Sikorskiego z Londynu przekazały ok. 300 eksponatów, a wśród nich mundury, uzbrojenie okrętowe, przedmioty wyposażenia marynarskiego i inne pamiątki z lat ostatniej wojny.

W 1969 r. zapadła decyzja zamknięcia dotychczasowej siedziby muzeum. Zły stan techniczny willi spowodował czasowe przeniesienie wystawy do budynku dawnego kina przy Okręgowym Klubie MW. Niestety powierzchnia ekspozycyjna zmalała do 70 m².

W trzy lata później placówka posiadała już w swych zbiorach ponad 2 500 cennych eksponatów, a specjalistyczny księgozbiór liczył ponad 3 400 tomów. Odwiedziło ją ponad 3,5 mln osób.

Pomimo niewielkich możliwości pracownicy muzeum prowadzili ożywioną działalność popularyzującą dzieje polskiego oręza na morzu. Oprócz pogadek, odczytów, spotkań głównie z młodzieżą szkół podstawowych i średnich udzielono daleko idącej pomocy w organizowaniu sal tradycji w jednostkach Marynarki Wojennej i szkolnych izb pamięci. W latach 1956-1972 urządzono 10 wystaw czasowych.

Utrzymywano stałe kontakty z Muzeum Wojska Polskiego oraz innymi muzeami o profilu morskim i wojskowym. W ramach zapoczątkowanej działalności wydawniczej w 1964 r. opublikowano *Przewodnik po okręcie-muzeum „Burza”*, *Zarys dziejów floty polskiej — przewodnik po Muzeum Marynarki Wojennej* oraz dwa foldery.

Za wieloletnią działalność upowszechniającą narodowe tradycje morskie Muzeum uhonorowano Od-

Okręt-Muzeum „Burza”

Wzorując się na innych państwach o bogatych tradycjach morskich, w Dowództwie Marynarki Wojennej powstał pomysł udostępnienia społeczeństwu jako placówki muzealnej zasłużonego podczas II wojny światowej niszczyciela „Burza”. Za przebudową ORP „Burza” na muzeum przemawiał również nie najlepszy stan techniczny okrętu, który nie mógł już dłużej pozostawać na liście okrętów bojowych floty. Projekt przedstawiony Ministerstwu Obrony Narodowej spotkał się z jego aprobatą.

Na początku 1960 r. okręt obrony przeciwlotniczej (OOPL) „Burza” został skreślony z wykazu jednostek bojowych. Na podstawie Zarządzenia szefa Sztabu Generalnego WP nr 031/Org. z 2.05.1960 r. sformowano okręt-muzeum wydzielając 23 osobową załogę.

Całością prac związanych z pionierską adaptacją okrętu na cele muzealne wzięła na siebie Stocznia Marynarki Wojennej w Gdyni-Oksywiu, przy współudziale załogi „Burzy” oraz pracowników Wydziału Historycznego, muzeum i specjalistów marynarki. Przebudowano dziobowe pomieszczenia podoficerskie i marynarskie, przeznaczone na urządzenie hi-

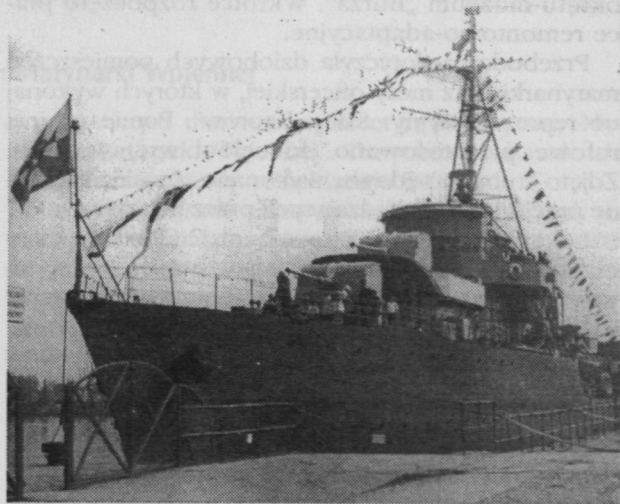
znaką Tysiąclecia Państwa Polskiego (1966) i Medalem „Za zasługi dla Marynarki Wojennej” (1971).

Na początku lat siedemdziesiątych zarysowały się realne perspektywy budowy nowoczesnego gmachu. Zespół pracowników muzeum przygotował odpowiednie założenia techniczne, które posłużyły do opracowania projektu architektonicznego. Jego autorem został mgr inż. arch. Daniel Ołędzki, projektant Teatru Muzycznego w Gdyni. Okazały obiekt w kształcie prostokąta 52 x 44 m, z dziedzińcem wewnętrznym o konstrukcji szkieletowej, trzykondygnacyjnym, miał posiadać powierzchnię użytkową ok. 3 500 m², a kubaturę ponad 10 tys. m³.

Aby nie pozbawić setek tysięcy przybyszów z kraju i zagranicy możliwości zaznajomienia się z historią Marynarki Wojennej podjęto decyzję o przekształceniu dotychczasowego dziedzińca wystawowego w reprezentacyjną ekspozycję uzbrojenia i broni morskiej. Umieszczona przy Bulwarze Nadmorskim i gdyńskiej plaży stanowiła dodatkową atrakcję dla zwiedzających. Dzięki pomocy jednostek i służb MW nawieziono z budowanego suchego doku w ówczesnej Stoczni Komuny Paryskiej wiele ciężarówek ziemi. Zabetonowano „ciężkie” uzbrojenie, wykonano stosowne murki, płyty i trasy zwiedzania. Uroczystego otwarcia wystawy plenerowej 26 czerwca 1975 r. dokonał dowódca marynarki Wojennej wiceadm. Ludwik Janczyszyn.

Rok ten stanowił ważną cezurę w historii muzeum. Istotnemu poszerzeniu uległa działalność placówki poprzez włączenie doń Wydziału Historycznego Dowództwa MW. Wydział ten istniejący od 1947 r. miał liczące się osiągnięcia na polu badania i opracowywania historii morskich sił zbrojnych. Jego pracownicy zasilili zespół muzealny, samo zaś muzeum uzyskało własną komórkę badawczą.

storycznej wystawy oraz dokonano licznych przeróbek ułatwiających udostępnienie bojowego okrętu

1. Gdynia, niszczyciel „Burza” okręt-muzeum w latach 1960-1975.

1. Gdynia, le destroyer „Burza” le navire-musée entre 1960-1975.

zwiedzającym. Wykonano m.in. trapy, schodnie, przejścia, zmodernizowano oświetlenie, zamontowano dodatkowy sprzęt ratunkowy itd.

30 maja 1960 r. „Burza” oficjalnie została okrętem-muzeum. W tydzień później jednostka stanęła przy Nabrzeżu Pomorskim w Gdyni i w tym dniu została udostępniona — aczkolwiek początkowo nieoficjalnie — do zwiedzania. W jednym z obszernych pomieszczeń dziobowych zorganizowano wystawę obrazującą 1000-letnie tradycje Polski na morzu. Połączono z nią ekspozycję ilustrującą dzieje okrętu, od chwili wodowania w stoczni francuskiej do przekształcenia w pływające muzeum.

W następnym roku w kabinie sterowej na pomoście bojowym otworzono trzecią wystawę obrazującą wyzwolenie Wybrzeża w 1945 roku. Wobec tego, że kabina wyposażona w dużą liczbę urządzeń okrętowych nie nadawała się jednak na wystawę, w 1963 r. przygotowano na ten cel jedno z pomieszczeń podoficerskich. Pierwsza wystawa ukazywała dzieje naszych sił zbrojnych na przestrzeni ostatniego dwudziestolecia.

W momencie zakończenia prac na okręcie i uporządkowaniu terenu przyległego do nabrzeża, 13 czerwca odbyła się na pokładzie pierwsza konferencja prasowa połączona ze zwiedzaniem jednostki przez dziennikarzy z całego kraju. O ogromnym zainteresowaniu okrętem ze strony wycieczek oraz społeczeństwa Trójmiasta niech świadczy fakt, że przed rozpoczęciem sezonu wystawienniczego okręt

Okręt-Muzeum „Błyskawica”

W 1974 r. zapadła decyzja przekształcenia OOPL „Błyskawica” w okręt-muzeum, była to bowiem ostatnia już jednostka z okresu II wojny światowej, nie mniej zasłużona niż ORP „Burza”. W tym celu niszczyciel „Błyskawica” przeholowano ze Świnoujścia do Stoczni Marynarki Wojennej im. Dąbrowszczaków w Gdyni i postawiono przy burcie okrętu-muzeum „Burza”. Wkrótce rozpoczęto prace remontowo-adaptacyjne.

Przebudowa dotyczyła dziobowych pomieszczeń marynarki oraz mesy oficerskiej, w których wykonano reprezentacyjny „Salon Kaprów”. Pomieszczenia rufowe przystosowano do celów wystawowych. Zdjęto śruby napędowe, wykonano również specjalne przejścia dla zwiedzających przez maszynownie 1 i 2, kocioł nr 3 i kotłownię nr 2. Pokład, trapy i schodnie dostosowano do masowego ruchu osobowego, w tym dla osób mniej sprawnych fizycznie i dzieci. Aby zapewnić bezpieczeństwo zwiedzających wykonano dużej wielkości włązy, pomosty oraz zainstalowano odpowiedni system oświetlenia i przeciwpożarowy. Ogrom prac, jaki wykonano nie byłby możliwy, gdyby nie współpraca całej załogi „Błyskawicy” pod dowództwem kmdr. ppor. Zbigniewa Strycha, pracowników muzeum, kadry i marynarzy z jednostek pływających i brzegowych. Zaangażowanie wszystkich tych ludzi sprawiło, że remont

zwiedziło kilkanaście tysięcy ludzi. Po rozpoczęciu zwiedzania do księgi pamiątkowej ORP „Burza” pierwsi wpisali się górnicy z kopalni węgla kamiennego „Nowy Wirek”, a w telewizji nadano specjalny program okolicznościowy.

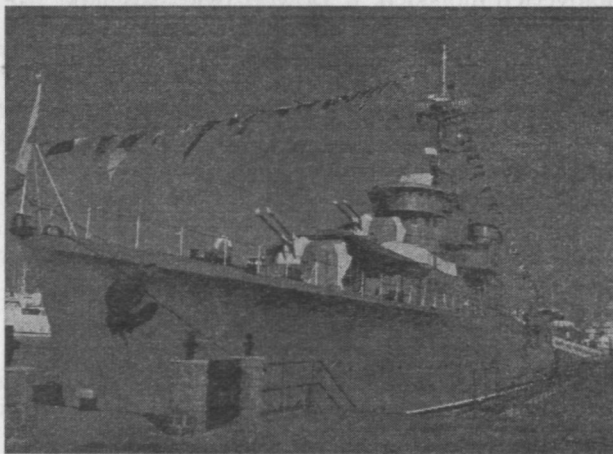
Okręt wielokrotnie wizytowały powszechnie znane osobistości życia społeczno-politycznego z kraju i zagranicy. Załoga prowadziła działalność kulturalno-oświatową. Organizowano także spotkania z obrońcami Wybrzeża i dowódcami okrętów z czasów II wojny światowej, projekcje filmów, koncerty Orkiestry Reprezentacyjnej MW i występy Zespołu Estradowego MW „Flotylla”. Na pokładzie odbywały się zaprzysiężenia harcerskie drużyn z Chorągwi Gdańskiej ZHP. Rok 1960 zamknął się liczbą niemal 180 tys. zwiedzających.

10 lipca 1964 r. „Burzę” zwiedziła grupa osób z Węgier, a wśród nich Emilia Nemeth, która okazała się milionowym zwiedzającym. W rok później jednostka przebywała w Szczecinie i Świnoujściu w sezonie letnim. Rekordowym pod względem liczby zwiedzających był 1973 r., kiedy to okręt obejrzało ponad 328 tys. osób.

Niestety pogarszający się stan techniczny okrętu, głównie blach poszycia kadłuba, zmusił Dowództwo MW do wycofania „Burzy” z eksploatacji. Ostatnim, 16. sezonem wystawienniczym okazał się rok 1975. Ogółem przez cały czas funkcjonowania muzeum zwiedziło je ponad 3 mln 745 tys. osób.

zakończono w terminie (połowę prac wykonano w czynie społecznym).

Po raz pierwszy „Błyskawica” rozpoczęła sezon muzealny 1 maja 1976 r. jako oddział Muzeum MW. Podobnie jak na „Burzy” pozostawiono niewiele licz-

2. Gdynia, okręt-muzeum „Błyskawica”.

2. Gdynia, le navire-musée „Błyskawica”.

(Fot. Archiwum Fotograficzne Muzeum Marynarki Wojennej w Gdyni)

niejszą, trzydziestokilkuosobową załogę. Miała ona zadanie zapewnić należytą i bezpieczną eksploatację oraz właściwą organizację zwiedzania. Wszyscy marynarze oprócz funkcji przewodników realizowali, podobnie jak na innych jednostkach pływających, szkolenie oraz zajmowali się bieżącą konserwacją i drobnymi naprawami.

W sezonie letnim, od maja do listopada, stałym miejscem postaju ORP „Błyskawica” jest Nabrzeże Pomorskie basenu nr 1, a od listopada do maja każdego roku niszczyciel poddawany jest remontowi stocznioowemu.

Podstawowym zadaniem okrętu-muzeum jest działalność wystawiennicza, oprócz tego jednak spełnia wiele innych, istotnych funkcji, wśród których najważniejszą jest reprezentacyjna.

W „Salonie Kaprów” odbywają się z okazji świąt państwowych i wojskowych spotkania dowódcy Marynarki Wojennej z wyróżniającymi się oficerami i pracownikami wojska. Wręczane są akty nominacyjne na wyższe stopnie wojskowe, ordery i odznaczenia. Często są spotkania z kombatantami i członkami różnych środowisk społecznych. Okręt zwiedzają przedstawiciele władz państwowych i samorządowych, administracyjnych z kraju i zagranicy, dyplomaci oraz oficerowie i marynarze z okrętów składających wizyty kurtuazyjne w Gdyni.

Załoga okrętu utrzymuje i rozwija w różnych formach współpracę z młodzieżą przybywającą w okresie letnim na koloniach i obozach. Tradycyjne są więzi marynarzy z harcerzami. Liczne szczepy i drużyny harcerskie składają przyrzeczenia na banderę okrętu. Każda taka uroczystość jest głębokim przeżyciem dla młodych ludzi. W maju 1983 r. podpisane zostało porozumienie o współpracy między załogą „Błyskawicy” a Zakładem Poprawczym w Poznaniu. Młodzież tego zakładu pragnie lepiej poznać tradycje historyczne niszczyciela i edukację swą związać z umiłowaniem i rozumieniem spraw morza.

Ekspozycja na okręcie-muzeum składa się z trzech zasadniczych elementów: pokładu z uzbrojeniem arty-

leryjskim i różnorodną bronią podwodną, przedziałów maszynowych oraz wystawy historycznej obrazującej tysiącletnią tradycję oręża polskiego na morzu.

Do szczególnie ciekawych należą przystosowane do zwiedzania maszynownie nr 1 i 2 oraz kotłownia nr 2. Ewenementem na skalę światową jest przeprowadzenie trasy zwiedzania przez wnętrza kotła parowego nr 3. Po wejściu na pokład zwiedzający oglądają część dziobową okrętu z uzbrojeniem artyleryjskim i urządzeniami kotwicznymi.

W tym miejscu warto wspomnieć, że w końcu 1985 r. powstało Towarzystwo Przyjaciół Okrętu-Muzeum „Błyskawica”, którego celem jest utrzymanie niszczyciela dla przyszłych pokoleń. Prowadzono akcje popularyzatorskie, zbiórki pieniężne i sprzedaż morskich pamiątek. Na konto Towarzystwa wpłynął m.in. od kombatantów z Plymouth dar pieniężny 1 000 funtów.

27 i 28 czerwca 1987 r. okręt obchodził swe wielkie święto. W 50. rocznicę służby pod biało-czerwoną banderą minister obrony narodowej udekorował „Błyskawicę” Złotym Krzyżem Orderu Virtuti Militari. Była to pierwsza w dotychczasowej historii dekoracja okrętu Rzeczypospolitej Polskiej. Uroczystym obchodom towarzyszyła sesja historyczna zorganizowana w Stoczni MW w Gdyni-Oksywiu i zjazd koleżeński członków załogi okrętu z udziałem licznych gości z kraju i zagranicy, w tym Koła Stowarzyszenia Marynarki Wojennej z Plymouth.

Ostatnio okręt zwiedza rocznie ok. 100 tys. osób z całego świata. 29 czerwca 1991 r. „Błyskawicę” wizytował prezydent RP Lech Wałęsa.

Jako bezcenna pamiątka narodowa, jednostka w swej nowej muzealnej roli tętni życiem tysięcy zwiedzających, głównie młodzieży. Będąc pomnikiem Polski morskiej musi pozostać po wsze czasy dla przyszłych pokoleń. Do chwili obecnej przez 18 sezonów wystawowych okręt zwiedziło ponad 3 mln 700 tys. osób.

Dzień dzisiejszy Muzeum Marynarki Wojennej

W 1976 r., po reorganizacji muzeum i włączeniu doń Wydziału Historycznego Dowództwa MW, szefem połączonych instytucji został kmdr mgr Zdzisław Waško, a sześć lat później kmdr dr Rafał Witkowski. Powstały w ten sposób dział historyczny zajął się gromadzeniem i naukowym opracowywaniem relacji, wspomnień, wydawnictw, zdjęć archiwalnych i innych publikacji poświęconych historii marynarki. W podręcznym archiwum i bibliotece znajduje się ok. 600 relacji i wspomnień, ponad 8 tys. woluminów oraz ponad 150 tys. historycznych zdjęć dokumentalnych. Pracownicy działu uczestniczą w licznych sesjach, sympozjach i konferencjach. Utrzymują ścisłe kontakty z kombatantami PMW z kraju i zagranicy. Wyniki badań publikują w różnych periodykach. Dział redaguje również jedyne w pełni historyczne

wydawnictwo marynarki „Biuletyn Historyczny Muzeum Marynarki Wojennej”. Dotychczas ukazało się 13 numerów, każdy w nakładzie 500 egz.

Szczupła obsada etatowa nie pozwala jednak na rozwinięcie działalności naukowo-badawczej, metodycznej i oświatowej, tak niezbędnej dla dalszej popularyzacji naszych morskich tradycji. Dział historyczny mieści się w budynku Dowództwa MW.

Zadaniem działu wystawienniczego muzeum jest gromadzenie, naukowe opracowywanie i udostępnianie muzealnych eksponatów. Swój rozwój zawdzięcza przede wszystkim współpracy z różnymi jednostkami i służbami Marynarki Wojennej. Sprzęt i uzbrojenie morskie zgromadzone na wystawie plenerowej to m.in. artyleria, broń podwodna i raketowa, samoloty i śmigłowce morskie, kotwice, śruby okręto-

we oraz inne elementy wyposażenia. Ma on także liczne grono przyjaciół, ofiarodawców i sympatyków z kraju i zagranicy (m.in. Stowarzyszenie Marynarki Wojennej z Londynu), którzy przekazują do zbiorów własne, bezcenne pamiątki. Ekspozycję Uzbrojenia i Broni Morskiej zwiedza rocznie ok. 40 tys. osób.

W ubiegłym roku Muzeum Marynarki Wojennej obchodziło 40-lecie swej działalności. Pomimo istniejących trudności placówka dobrze wypełnia ważne społecznie zadania pogłębiania i ugruntowania świa-

domości historycznej. Dzięki decyzji dowódcy Marynarki Wojennej, muzeum w niedługim czasie ma przenieść się do własnego budynku oraz otrzymać pomieszczenia na centralny magazyn muzealiów. Jest to decyzja najbardziej optymalna i bezinwestycyjna, biorąc pod uwagę obecne warunki lokalowe i możliwości gdyńskiego garnizonu. Pozwala ona utrzymać instytucję w eksponowanym miejscu przy Bulwarze Nadmorskim na własnym już, zagospodarowanym terenie wystawy plenerowej.

Zbigniew Wojciechowski

Le 40e anniversaire du musée de la Marine de Guerre à Gdynia

Le Musée de la Marine de Guerre à Gdynia est le seul à présenter l'histoire des forces navales polonaises, et en même temps le plus ancien des musées maritimes en Pologne. Depuis 1953 jusqu'à nos jours il a reçu la visite de près de 10 000 000 de Polonais et d'étrangers.

Les premières tentatives de créer un musée maritime remontent à 1927 mais ne furent couronnées de succès qu'après la fin de la IIe guerre mondiale. En 1945, à l'instigation des Commandants de la Marine de Guerre, une première exposition historique intitulée „La Défense de la Côte en 1939” fut organisée. Deux ans plus tard, suite à l'énorme intérêt que suscita la marine, le Musée de l'Armée Polonaise à Varsovie inaugura une exposition temporaire.

En 1953, grâce à l'initiative des Commandants de la Marine de Guerre, l'organisation d'un musée fut entreprise dans une des plus anciennes villas de Gdynia, près de la plage. Les expositions temporaires mentionnées ci-dessus fournirent les prémices de la nouvelle collection.

L'inauguration solennelle du Musée de la Marine de Guerre eut lieu le 28 juin 1953 en présence des plus hautes autorités civiles et militaires. De nouveaux, précieux objets de collection commencèrent à affluer de la part d'anciens combattants et des unités de la marine. Une exposition permanente d'armes et d'armements maritimes, agrandie et modernisée chaque année, fut installée à l'extérieur, autour du bâtiment, sur un terrain de 2 km².

En 1960 un destroyer, le ORP „Burza”, qui avait combattu pendant la IIe guerre mondiale, fut rattaché au musée en tant que section. Le navire servit non seulement de musée mais représentait aussi la Marine de Guerre. En 16 saisons il fut visité par près de 3 700 000 personnes.

En 1976 à cause de son mauvais état technique le ORP „Błyskawica”, un destroyer tout aussi vaillant, le remplaça. En 1987, l'année de son 50ème anniversaire de navigation sous pavillon polonais, le „Błyskawica” fut décoré, cas unique dans l'histoire, de la Croix d'Or de l'Ordre Virtuti Militari. Le navire-musée, qui se trouve dans le Bassin no 1 du port de Gdynia, près de la place principale de la ville, est toujours ouvert au public au printemps et en été. Il a été visité par plus de 3 700 000 personnes.

Actuellement, après maints essais de réorganisation, le Musée de la Marine est divisé en trois parties: le navire-musée „Błyskawica”; une exposition permanente, à l'extérieur, d'armes et d'armements maritimes; le département historique. Le musée publie son propre périodique de popularisation scientifique, le „Bulletin Historique”.

En 1993, le musée célébra ses 40 ans d'existence. Malgré toutes les difficultés il accomplit un rôle social important d'approfondissement de la connaissance de l'histoire maritime du pays.